

rozvíja jeden kľúčový okruh predmetnej problematiky (napr. profesijný vývin osobnosti), pričom podľa potreby sa volí objekt výskumu – jedna alebo viaceré kategórie školskej mládeže. Tento prístup má tiež svoje problémy a prednosti: umožňuje hlbšie analýzy, ale izoluje skúmaný jav vcelku životných prejavov danej skupiny mládeže.

Možno tiež konštatovať, že v zásade vo výskume mládeže se prejavujú dve relatívne samostatné línie: pedagogicko-psychologická zameraná na školskú a študujúcu mládež a ekonomicko-sociologická zameraná na pracujúcu mládež.

Sú isté rozdiely, i pokiaľ sa to týka teoretického rámca. V prípade záujmu o študujúcu mládež dominujú v pedagogicko-psychologickom výskume teórie komunistickej výchovy a všestranne a harmonicky rozvitej osobnosti, zatiaľ čo sociológovia sa opierajú o teóriu socialistického spôsobu života a vývoja sociálno-triednej štruktúry. Ťažiskové problémy pedagogicko-psychologického výskumu študujúcej mládeže (obsah, metódy a formy výchovno-vzdelávacieho procesu, mimoškolské vzdelávanie) sa iba obtiažne integrujú do výskumných zámerov a jednotných programov komplexného výskumu mládeže organizovaného sociológmi.

Ďalším dôležitým faktorom, ktorý treba zohľadniť pri úsilí koordinovať vedecký výskum mládeže, je členitosť spoločenskej praxe komunistickej výchovy mládeže (školsťvo, kultúrno-osvetové zariadenia, zdravotnícka osвета, mládežnícka a odborová organizácia, podnik). I keď sa zohľadnia všeobecné potreby do tvorby programu vedeckého výskumu mládeže po roku 1980 v štátnom pláne základného výskumu, vždy tu bude existovať bohatá paleta výskumných a poznávacích aktivít sústredených na mládež, realizovaná zložkami spoločenskej praxe. Každá z nich má záujem analyzovať účinnosť svojho formatívneho pôsobenia. svoj špecifický zástoj v komplexe iných výchovných faktorov. Zostáva tu tak úloha utvárať predpoklady pre jej podchytenie a usmerňovanie.

V tomto smere oceňujeme dlhodobé úsilie ústredných orgánov Socialistického zväzu mládeže. V spolupráci SZM a pracovísk základného výskumu v oblasti spoločenských vied ČSAV a SAV sa bude naďalej utvárať základná koncepcia výskumu mládeže v ČSSR.

Ladislav Macháček

Sociálne psychologický výcvik

Pracovníci psychologické sekce Schillerovy univerzity v Jeně se již několik let zabývají rozvíjením aplikací metod sociálně psychologického výcviku, zejména pro vedoucí pracovníky. Vypracovávají speciální programy zaměřené na určité okruhy problémů, které se v řídicí práci stávají příčinou snížené účinnosti řízení.

Výcvikové kurzy jsou organizovány jako intenzivní týdenní (většinou internátní) školení a sestávají z přednášek, skupinových diskusí a vlastního školení, při němž se vychází z teoretického modelu lidského chování převzatého z prací Uznadzeho a doplněného o moderní teoretické koncepce týkající se učení, rolí, společenských činností lidí a dalších oblastí relevantních pro daný úkol. Základní technikou výcviku je hraní rolí, které je pojato komplexně a zahrnuje i výcvik ve vytváření celých programů zaměřených k předem přesně definovaným cílům.

Základem školení jsou úkolové situace vytvořené s přihlédnutím k dosavadním zkušenostem účastníků i k jejich budoucí pracovní problematice. Posluchači řeší problémy, s nimiž se ve své dosavadní praxi ještě nesetkali nebo pro ně byly dosud spojeny s určitými obtížemi. Z chování účastníků při realizaci dané instrukce se pak usuzuje, nakolik skupinová činnost, kterou navodil vedoucí výcviku, odpovídá požadavkům na kooperativní chování, kde je třeba jednání dále zdokonalovat, kde eventuálně byla překážka nalezení správného řešení (například v oblasti komunikace atd.). Přitom školitel navozuje, řídí a usměrňuje skupinovou diskusi, využívá i dalších cvičných her, různých variant hraní rolí, výrazových i komunikačních cvičení, různých forem sebehodnocení i posuzování druhých a srovnávání těchto vzájemných hodnocení. Uvedené techniky umožňují získat zkušenosti, které v praktickém životě získává zejména vedoucí pracovník velmi obtížně a které jsou současně důležitým předpokladem pro změnu v dosavadních, mnohdy nevhodujících vzorcích chování.

Sociálně psychologický výcvik ovšem nezůstává na povrchu jevů — nespokojuje se s pouhou změnou vnějšího chování. Snaží se pomocí teoretických informací (o tom, jak je přijímáno chování jedince okolím) dosáhnout změn v motivaci, zlepšení interpersonální percepce, zvýšení zájmu o motivy chování ostatních účastníků sociální interakce atd. V případě školení vedoucích pracovníků je důležité vytvořit i pocit přiměřené sebedůvěry a sebejistoty, které jsou nezbytným předpokladem úspěchu řídicí práce.

U nás se konal první kurs metod sociálně psychologického výcviku (koncem roku 1977) přímo pod vedením pracovníků jenské univerzity, profesora H. Hieb-sche a R. Schneckeho. Pořádala jej katedra sociální psychologie filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Jeho realizace byla součástí plánu vzájemné spolupráce obou pracovišť. Účastníky kursu byli pracovníci katedry sociální psychologie a psychologové, kteří se ve spolupráci s katedrou touto problematikou teoreticky či prakticky zabývají.

Hlavním přínosem akce bylo, že všichni účastníci, kteří dosud znali jenskou variantu sociálně psychologického výcviku jen z literatury či z referencí, měli možnost získat vlastní zkušenosti. Kurs byl zaměřen na výchovu budoucích vedoucích sociálně psychologického výcviku.

Dosavadní zkušenosti v NDR a částečně i u nás ukazují, že tento typ školení vede ke zvýšení efektivnosti práce v mnoha oblastech. Považujeme proto za účelné, aby i u nás byly vytvořeny podmínky pro postupné zavádění sociálně psychologického výcviku (jako součásti cyklické průpravy vedoucích pracovníků) do praxe.

Kurs byl přínosný v několika směrech. Přinesl poznatky umožňující zdokonalit dosavadní sociálně psychologický výcvik studentů, který katedra sociální psychologie provádí již několik let. Prohloubila se spolupráce pracovníků katedry se soudruhy z psychologické sekce Schillerovy univerzity v Jeně v oblasti výzkumu a dalšího rozpracovávání teoretických i metodologických otázek tohoto typu výuky. V neposlední řadě se setkání stalo podnětem pro hledání možností jak účinně aplikovat nové poznatky v konkrétních podmínkách praktického života.

Soňa Hermochová